

En enda värld

Miljökonferensen i Stockholm 1972

Göran Bäckstrand

113 nationer samlades i Stockholm till Förenta Nationernas första miljökonferens. Under appellen "En enda värld" antog konferensen en miljödeklaration, 109 rekommendationer och några resolutioner av vilka den viktigaste innehöll ett förslag till generalförsamlingen rörande utformningen av de institutioner, som på det centrala FN-planet bör ansvara för miljöfrågorna.¹ Konferensen ansåg att en styrelse för FN:s miljöprogram skulle upprättas under generalförsamlingen. I styrelsen skulle 54 länder inväljas. Till styrelsens förfogande skulle finnas ett miljösekretariat under ledning av en exekutivdirektör. För att effektivt samordna FN-familjens olika miljöprogram och förverkliga konferensens handlingsprogram skulle en miljöfond uppbyggd av frivilliga anslag stå till styrelsens och sekretariatets förfogande.

Generalförsamlingen skall under sin höstsession behandla rapporten från miljökonferensen och därvid fatta de slutliga besluten på institutionsområdet. Först i och med dessa beslut är första fasen av det globala miljösamarbetet avslutat. Den nya miljöstyrelsen kan då gripa sig an den stora uppgiften att förverkliga handlingsplanen — de 109 rekommendationerna som berör de flesta av miljöns olika problemområden.

Vad hade miljökonferensen för betydelse förutom att skapa en praktisk utgångspunkt för hur man globalt skall kunna vidta åtgärder mot miljöförstöringen?

¹ Miljödeklarationen bifogas detta nummer av PLAN.

En för konferensen positiv händelse var vad jag vill beteckna som den konstruktiva konfrontationen mellan regeringarna och miljöopinionen med forskare och andra miljöaktivister i spetsen.

Den väldiga bredden på de problemområden, som konferensen skulle behandla, och det i tiden särskilt väl sammanfallande framväxande intresset för miljöfrågor över hela världen gjorde att intresset för vad som skulle hända i Stockholm bokstavligen inte hade några gränser. Vid sidan av de organisationer (melanstatliga och icke-statliga) och institutioner som deltog i förberedelsarbetet eller som kunde delta som observatörer vid själva konferensen etablerades så småningom allt fler grupper, som ifrågasatte FN-konferensens målsättningar och handlingsmöjligheter. De mest extrema ville i konferensen se ytterligare ett bevis på FN:s allmänna oförmåga att lösa olika världsproblem och försökte leda in debatten på att misstänkliggöra FN i sin helhet.

Under våren 1972 kom fantastiska rykten i omlopp rörande omfattningen på de intresserade som individuellt eller i grupp avsåg besöka Stockholm under konferensen i syfte att utmana denna. I tidningarna nämndes siffror på upp till 400 000 besökare. Oavbrutna demonstrationer utlovades, som förutsågs få en för Stockholm ovanlig intensitet och ej sakna våldsamma inslag. Svensk polis fick särskild kravallträning och man förutsåg det värsta.

Farhågorna infriades inte. Ett väntat kaos slutade i stället med en för hela konferensen indirekt och konstruktiv konfrontation, vars förlopp kan få betydelse för det fortsatta miljösamarbetet och möjligtvis även för det allmänna internationella

samarbetet i framtiden. Vid de sk alterna-tiva miljökonferenserna (dvs i första hand Miljöforum och Folkets Forum) diskuterades de ämnen som av olika skäl ej hade fått någon plats på regeringskonferensens långa lista av förslag till åtgärder mot miljöförstöringen. Även om utbytet av texter och material mellan den officiella konferensen och de konkurrerande arrangemangen under själva konferensen aldrig blev särskilt omfattande, fungerade de icke-statliga organisationernas observatörer vid FN-konferensen som förmedlare av kunskap och stämningar från de sk "alternativa" konferenserna. Dessa tillvann sig respekt inom de officiella delegationerna för sina engagerade och sakliga insatser. Det blev också en positiv överraskning att vid slutet av konferensen finna att de "fria" vetenskapsmännen — exempelvis Barry Commoner och den grupp forskare han i första hand representerade, SIPI (Scientist's Institute for Public Information) — också hade fått en helt annan förståelse för arbetet inom den officiella ramen än vad man hade, när konferensen inleddes i Stockholm.

I åtminstone en fråga (10-årigt moratorium för kommersiell valfångst) bidrog händelserna utanför konferensen direkt till att ge det officiella arbetet ett annat resultat än vad som hade blivit fallet om inte de fria miljögrupperna intresserat sig för frågan. Den särskilda tidning som "The Ecologist" och "Jordens vänner" gav ut (Stockholm Conference Eco) om konferensen och övriga miljöhändelser i Stockholm bidrog också till att skapa debatt kring ställningstaganden och attityder vid konferensen. Denna debatt hade i flera fall en positiv inverkan på arbetet vid konferensen.

Det är viktigt att framhålla att Stockholmskonferensen enbart utgör inledningen till ett omfattande internationellt samarbete. Det är inte bara uppföljningsarbetet, omformandet av de 109 rekommendationerna till praktisk politik, som

kräver en minst lika aktiv insats från svensk sida som någonsin lades ner under förberedelsarbetet för konferensen. Viktiga problemområden har hittills berörts helt flyktigt, exempelvis den framtida fördelningen av knappa naturresurser mellan alla länder. Det är också tveksamt om ekologernas grundläggande budskap om att planeringen måste anpassas inte bara till den ekonomiska utan även till den ekologiska verkligheten har accepterats mer än möjligtvis som en läpparnas bekännelse. "En enda värld" är en uppfordran till internationell solidaritet. Det åligger alla länder ett gemensamt ansvar att säkerställa den ekologiska balansen. Bakom den enda världen finns ett stort antal "mini-världar", vilkas grundläggande uppbyggnad vi i dag känner mycket ofullständigt. Ekologiskt kan vi inte flytta omkring vår teknik hur som helst. Människan har alltid omformat sin miljö men i dag gäller det mer än någonsin att veta i vilken riktning denna förändring av miljön skall gå.

Maurice Strong, miljökonferensens generalsekreterare, tryckte i sitt inledningsanförande vid konferensen på behovet av förändringar i beslutsprocessen. "Vi måste utveckla bättre metoder för att kunskaper skall bli tillgängliga för dem som skall fatta beslut och för dem som kommer att beröras av dessa beslut."

Miljöproblemen kräver tillskapandet av nya beslutsmekanismer vilka enbart kan åstadkommas genom att ett reellt och intensivt samarbete skapas mellan forskare, allmänna opinionen och regeringarna. Stockholmskonferensen visade i detta avseende vägen för hur man med ömsesidig respekt i stället för misstro kan upp-nå för alla parter positiva resultat. Detta i tiden parallella arbete måste analyseras och följas. Det framtida internationella miljöarbetet borde ha en rik och inspirerande grund att bygga på genom händelserna i Stockholm 1972.